proLékaře.cz | 31.10.2026

MGR. ESTER LOCHMANOVÁ

KDYŽ CIZOJAZYČNÉ A BILINGVNÍ DĚTI POTŘEBUJÍ POMOC...

V České republice, stejně jako jinde v Evropě, je možné potkat lidi různých národností a jazyků. Pokud zde založí rodinu, jejich děti často docházejí do předškolních zařízení a většinový jazyk na ně přirozeně působí. Některé komunity ale mohou být uzavřenější a průnik českého jazyka pak není dostačující. Ještě horší bývá situace, kdy k nám přicestuje rodina s dětmi, pro které je český jazyk zcela cizí, a potřebují od naší společnosti koncepčně pomoci.

Děti s neosvojeným českým jazykem nemají jednoduchou situaci. Kurzy českého jazyka jsou často nabízeny až v rámci některých základních škol či je pomoc speciálních pedagogů a asistentů nabízena až s povinným vzděláváním. Vzdělávání žáků cizinců řeší §20 školského zákona, problematika těchto žáků je v kompetenci NIDV, viz odkazy na konci článku.

Před zahájením školní docházky jsou cílené programy pro děti s neosvojeným českým jazykem často nedostupné.

K nám, klinickým logopedům, se takové děti dostávají často v předškolním věku či těsně před nástupem do školy. Důvodem bývá otázka zralosti a diferenciální diagnostiky.

Oslovila jsem několik odborníků, kteří popsali svou zkušenost s bilingválními klienty.

Jakékoli sdílená zkušenost je velice důležitá a za spolupráci všem děkuji, jelikož bylo i hodně oslovených, kteří se s touto problematikou setkávají, ale vzhledem k nekoncepčním řešením na svých pracovištích se podělit o zkušenosti raději nechtěli. Nicméně i informace, že pomoc pro bilingvální klienty je u nás v České republice nepřehledná a nedostačující, je též velice důležitá.

Na téma bilingvismu u dětí se mnoho oslovených Pedagogicko-psychologických poraden vyjádřilo shodně. Pro ilustraci situace bych ráda uvedla komunikaci s paní ředitelkou PhDr. Alenou Kostelnou z Pedagogicko-psychologické poradny, Ostrava-Zábřeh.

"Zmíněné téma bilingválních klientů není pro nás bohužel jednoduché pro svoji různorodost. Ukazuje se, že ani školy nejsou vždy úplně připravené pracovat s žáky-cizinci nebo s dětmi z bilingválního prostředí.

V PPP se objevují klienti z bilingválních rodin, v čase jich zřejmě bude i přibývat. Teď z poslední doby jsou to např. děti v předškolním věku. Jeden z rodičů je cizinec, žijí v zahraničí, nyní řeší školní docházku, stěhují se do Česka a řeší začlenění dítěte do kolektivu v MŠ nebo ZŠ. Děti nemusejí mít dostatečně zvládnutý jazyk (někdy ani jeden), kterým se doma hovoří, nebo preferují jen jeden, např. angličtinu, obtížně navazují kontakt s vrstevníky. Rodiče se na nás obracejí s žádostí o posouzení jazykové vyspělosti a úrovně dítěte; školy pak s požadavkem na zařazení do školy a nastavení práce s žákem, doporučení podpůrných opatření pro tyto žáky, včetně podpory personální. Vždy se snažíme vycházet z aktuální situace, úrovně dítěte, případně žáka v ZŠ. Doporučujeme škole i rodičům především podpořit znalost a osvojení českého jazyka (výuka ve škole, vzdělávání v různých institucích). Problémem někdy bývá, že rodina častěji mění prostředí, stěhuje se. Práce s touto skupinou, včetně cizinců, je pro nás stále hůře uchopitelná. Nemáme metody, nejsou zcela zřejmě nastavené kompetence (škola, PPP, SPC, logopedie), ani možnosti podpory těmto dětem-žákům ve školách. Nebo s nimi nemáme ještě takové zkušenosti a hledáme spolu se školami možnosti, jak s těmito klienty pracovat. Jakékoli sdílení zkušenosti a praxe ostatních specialistů je pro nás velice cenné.

Psychlog a ředitel Psychologického centra Duhovka (PcD) Mgr. Petr Šobra je k dispozici dětem, rodičům i zaměstnancům. PcD je součástí česko-anglického vzdělávacího systému Duhovka, který nabízí propojené vzdělávání od předškolního věku až po dospělost (3–19 let). Školy na sebe vnitřně navazují a umožňují tak dětem plynulý přesun z nižšího na vyšší

Mgr. Ester Lochmanová

Mgr. Petr Šobra

PhDr. Lenka Krejčová Ph.D.

PhDr. Jana Schaeferová

proLékaře.cz | 31.10.2026

stupeň. Duhovka nabízí česko-anglické vzdělání vycházející převážně z metody Marie Montessori.

„Za tu dobu, co pracuji v Duhovce, jsem zaznamenal, že být podporou pro bilingvní (občas dokonce trilingvní) žáky a jejich rodinu může být v Praze a dost pravděpodobně celé ČR relativně náročný problém. Studenti u nás mají větší rozptyl rodinných jazyků, hovoří anglicky, hebrejsky, čínsky, vietnamsky, rusky, německy, srbsky, španělsky.

Výhody bilingvismu jsou zřejmé. Jsou ale i situace, kdy bilingvní výchova neprospívá. Setkal jsem se s dětmi, které měly problém se soustředit a reagovaly impulzivně, nepřiměřeně v každodenních situacích. Doporučil jsem rodičům mluvit na děti jejich rodným jazykem, což byla čeština.

V momentě, kdy učitel díky své zkušenosti rozpozná projevy chování (učení) podobné například specifickým poruchám učení, je relativně složité ověřit diagnostickými nástroji, o jakou poruchu se jedná, případně, jak s žákem pracovat, aby mohl předvést své schopnosti a dál se rozvíjet. V ČR v podstatě pedagogicko-psychologické poradny nedisponují testy jinými než v českém jazyce. Alespoň z mé prozatímní zkušenosti. Situaci jsme obvykle nuceni řešit přes odborníka, který je schopen zadávat testy v jiném jazyce, nejčastěji v angličtině. Nicméně takto vyhodnocované testy samozřejmě nemohou být úředně potvrzeny, a proto například nemůžeme žádat o podporu na asistenta pro dítě.

Určitě bychom jako bilingvní systém s rodiči různých národností přivítali spolupráci s odborným pracovištěm, které by nám mohlo poskytnout podporu v této oblasti."

PhDr. Lenka Krejčová Ph.D. je psycholožkou, vyučuje na katedře psychologie FF UK v Praze a působí v nestátní neziskové organizaci DYS-centrum® Praha, z.ú. (www.dyscentrum.org). Je autorkou či spoluautorkou knih Metody a postupy poznávání žáka (pedagogická diagnostika), Náročné mateřství, Psychologické aspekty vzdělávání dospělých, Žáci potřebují přemýšlet a další.

S paní doktorkou jsme probíraly možnosti, které nabízí DYS–centrum, kde je paní doktorka Krejčová ředitelkou a zároveň terapeutkou také pro bilingvální klienty či cizince. Domníváme se, že ve svých možnostech nabízených služeb jsou v DYS–centru ojedinělí. V DYS–centru nabízejí diagnostiku specifických poruch učení v angličtině, případně diagnostiku v češtině a zpracování zprávy z vyšetření v angličtině, když jde o klienty s češtinou jako mateřštinou, kteří docházejí do anglických a amerických škol.

"Diagnostika SPU je úzce vázaná na ovládání mateřského jazyka, takže zcela spolehlivě lze provádět diagnostiku nástroji, které mají k dispozici, jen u rodilých mluvčích. Nicméně orientační informace se v DYS-centru snažíme získat i u klientů s jinými jazyky, pokud v angličtině probíhá jejich výuka. Specifický přístup, který nabízí DYS-centrum, je tzv. dynamická diagnostika. V tomto případě nejde o stanovení diagnózy, ale o zmapování potenciálu dětí a možností jejich rozvoje v interakci s vychovateli, resp. učiteli. Tyto postupy jsou tzv. culture-free, takže hovoří-li klienti anglicky, tak je s nimi diagnostiku možné realizovat. Získané informace umožňují vhled do potřeb dětí, za jakých podmínek se učí, z čeho pramení jejich chyby, co jsou jejich silné stránky." Dr. Krejčová uvádí, že sice nedojde ke stanovení konkrétní diagnózy, ale za sebe vnímá postupy dynamické diagnostiky jako podstatně výhodnější pro volbu vhodných intervenčních postupů pro pomoc klientům.

Kromě diagnostiky jsou v DYS-centru schopni alespoň v omezeném množství (dvě terapeutky zvládají vést terapie i v angličtině) nabízet průběžnou práci s anglicky hovořícími klienty. Zpravidla jde o nácvik učebních postupů, tréninky kognitivních funkcí, nácvik čtení s porozuměním apod. Jak říká dr. Krejčová, nemají sice v DYS-centru k dispozici didaktické pomůcky pro reedukace v angličtině, ale snaží v tomto směru alespoň improvizovat za využití pomůcek českých.

PhDr. Jana Schaeferová, klinická logopedka z Prahy 9, má s dětmi cizinců a bilingvními dětmi četné zkušenosti. "Vycházíme z potřeb klientů a snažíme se jim nabídnout služby, které náš «mikroregion» vyžaduje. Praha 14 je velká okrajovější část Prahy a žije zde mnoho národnostních menšin. Rodiče dětí, které k nám docházejí na logopedii, často mají sami obtíže s českým jazykem, což pak negativně ovlivňuje terapii a následné upevňování v domácím prostředí. Doma hovoří většinou rodným jazykem, komplikací pak bývá jiný jazyk druhého rodiče. Česky děti hovoří pouze ve školce, ale to je nedostačující. Do přípravných nebo spíše 1. tříd pak nastupují bez dostatečné znalosti jazyka, ve kterém je vedena výuka. Stává se také, že děti zvládnou foneticko-fonologickou rovinu poměrně rychle, ale obtíže v ostatních jazykových rovinách přetrvávají. Druhou skupinu pak tvoří děti, které mají od pediatra diagnózu opožděného vývoje řeči, a je velmi obtížné rozpoznat, zda je skutečně řeč opožděna i v rodném jazyce. Další, kdo také vyhledá naši pomoc, jsou rodiče dětí, které mají angličtinu jako mateřský jazyk, doma česky víceméně nemluví, přestože v Česku žijí, ale upřednostňují komunikaci v cizím jazyce. Z důvodu potřeby řešit tuto situaci, kdy stále přibývají bilingvní klienti, jsme se rozhodli nabídnout Kurz výuky českého jazyka. Je určen dětem, které nemají češtinu jako rodný jazyk. Důraz je kladen na zvládnutí českého jazyka v mluveném projevu. Chceme, aby děti z jazykově odlišného prostředí splňovali PŘED nástupem do školy jazykové kompetence, a tedy plynule zvládaly jazyk, kterým se na základní škole vyučuje."

Důležité je zmínit zákon o vzdělávání žáků cizinců řeší §20 školského zákona, problematika těchto žáků je v kompetenci NIDV. Odkazy MŠMT www.msmt.cz cizinci.nidv.cz

Úplný seznam učebnic s jejich anotacemi a doporučeními pro výuku je k dispozici na www.msmt.cz

Dále existuje například e-learningový kurz s názvem „Sociokulturní kompetence pro pracovníky škol a školských zařízení" (buď v rozsahu 150, nebo 300 hodin) je možné se přihlásit přes Centrum celoživotního vzdělávání na UJEP v Ústí nad Labem.

Z uvedených rozhovorů je zřejmé, že odborníci začínají reagovat na potřebu bilingvních a cizojazyčných obyvatel v ČR osvojit si český jazyk. Je to ale evidentně obor, který je teprve v začátcích. Doufám, že specialistů na multilingvismus bude v systému klinické logopedie přibývat.